

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ФАРҒОНА ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR-**

1995 йилдан нашр этилади
Йилда 6 марта чиқади

6-2021

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

Муассис: Фарғона давлат университети.

«FarDU. ILMİY XABARLAR – НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК. ФерГУ» журнали бир йилда олти марта чоп этилади.

Журнал филология, кимё ҳамда тарих фанлари бўйича Ўзбекистон Республикаси Олий аттестация комиссиясининг докторлик диссертациялари асосий илмий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Журналдан мақола кўчириб босилганда, манба кўрсатилиши шарт.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги томонидан 2020 йил 2 сентябрда 1109 рақами билан рўйхатга олинган.

Муқова дизайни ва оригинал макет ФарДУ таҳририят-нашриёт бўлимида тайёрланди.

Таҳрир ҳайъати

Бош муҳаррир
Масъул муҳаррир

ШЕРМУҲАММАДОВ Б.Ш.
ЗОКИРОВ И.И

ФАРМОҶОВ Ш. (Ўзбекистон)

JEHAN SHANZADAN NAYYAR (Япония)

ҒУЛОМОВ С.С. (Ўзбекистон)

БЕЗГУЛОВА О.С. (Россия)

LEEDONG WOOK. (Жанубий Корея)

БЕРДЫШЕВ А.С. (Қозоғистон)

РАШИДОВА С. (Ўзбекистон)

АЪЗАМОВ А. (Ўзбекистон)

КАРИМОВ Н.Ф. (Ўзбекистон)

ВАЛИ САВАШ ЙЕЛЕК (Туркия)

КЛАУС ХАЙНСГЕН (Германия)

ЧЕСТМИР ШТУКА (Словакия)

ЗАЙНОБИДДИНОВ С. (Ўзбекистон)

БАХОДИРХОНОВ К. (Ўзбекистон)

ТОЖИБОЕВ К. (Ўзбекистон)

Таҳририят кенгаши

ҚОРАБОЕВ М. (Ўзбекистон)

ЮЛДАШЕВА Д. (Ўзбекистон)

ОТАЖОНОВ С. (Ўзбекистон)

ЖЎРАЕВ Х. (Ўзбекистон)

ЎРИНОВ А.Қ. (Ўзбекистон)

КАСИМОВ А. (Ўзбекистон)

РАСУЛОВ Р. (Ўзбекистон)

САБИРДИНОВ А. (Ўзбекистон)

ОНАРҚУЛОВ К. (Ўзбекистон)

ХОШИМОВА Н. (Ўзбекистон)

ГАЗИЕВ Қ. (Ўзбекистон)

ҒОҒУРОВ А. (Ўзбекистон)

ЮЛДАШЕВ Г. (Ўзбекистон)

АДҲАМОВ М. (Ўзбекистон)

ХОМИДОВ Ғ. (Ўзбекистон)

ЎРИНОВ А.А. (Ўзбекистон)

ДАДАЕВ С. (Ўзбекистон)

ХОНКЕЛДИЕВ Ш. (Ўзбекистон)

АСҚАРОВ И. (Ўзбекистон)

ЭГАМБЕРДИЕВА Т. (Ўзбекистон)

ИБРАГИМОВ А. (Ўзбекистон)

ИСОМИДДИНОВ М. (Ўзбекистон)

ИСАҒАЛИЕВ М. (Ўзбекистон)

УСМОНОВ Б. (Ўзбекистон)

ТУРДАЛИЕВ А. (Ўзбекистон)

АШИРОВ А. (Ўзбекистон)

АХМАДАЛИЕВ Ю. (Ўзбекистон)

МАМАТОВ М. (Ўзбекистон)

МЎМИНОВ С. (Ўзбекистон)

ХАКИМОВ Н. (Ўзбекистон)

МАМАЖОНОВ А. (Ўзбекистон)

БАРАТОВ М. (Ўзбекистон)

ИСКАНДАРОВА Ш. (Ўзбекистон)

ОРИПОВ А. (Ўзбекистон)

ШУКУРОВ Р. (Ўзбекистон)

Муҳаррирлар:

Ташматова Т.
Жўрабоева Г.
Шералиева Ж.

Таҳририят манзили:

150100, Фарғона шаҳри, Мураббийлар кўчаси, 19-уй.
Тел.: (0373) 244-44-57. Мобил тел.: (+99891) 670-74-60
Сайт: www.fdu.uz

Босишга рухсат этилди:

Қоғоз бичими: - 60×84 1/8

Босма табоғи:

Офсет босма: Офсет қоғози.

Адади: 50 нусха

Буюртма №

ФарДУ нусха кўпайтириш бўлимида чоп этилди.

Манзил: 150100, Фарғона ш., Мураббийлар кўчаси, 19-уй.

**Фарғона,
2021.**

З.Пардаева	
Кредит-модуль таълим тизимида ўқув жараёнини ташкил қилиш модели	94
Ҳ.Жўраев, З.Раҳимов	
Фурқат ижодининг ўзига хос хусусиятлари	103
Х.Шарафиддинов	
Қофиянинг функционал ва структурал эволюцияси	106
Г.Муҳаммаджонова	
Ижод психологизмининг бадиий талқини	110
Я.Нишанов	
Америка адабиёти тарихи: "Ва қуёш чиқмоқда" романидаги йўқотилган авлод.....	114
А.Маҳмудов	
Олмон адабиётшунослигида Шарқ мавзуси ва унинг эстетик роли	119

ТИЛШУНОСЛИК

А.Мамажонов, М.Мамажонов, Б.Полвонова	
Тилшуносликда вариантлик масаласи ва унинг бошқа ҳодисалар билан муносабати	124
С.Мўминов, А.Юлдашев	
Сўз илмий талқинига бир назар.....	130
М.Зокиров, Ф.Исомиддинов	
Билингв нутқида фонетик интерференциянинг намоён бўлиши хусусида	134
Н.Умарова, О.Холматова	
Мақол ва матал тушунчаси, мақоллар семантикаси хусусида	139
Г.Розиқова, М.Қурбонова	
Чўлпон ва Бехбудий асарларида окказионал бирликларнинг қўлланилиши.....	143
Х.Сотвалдиева	
Инглиз тилини хорижий тил сифатида ўқитишда мақоллардан фойдаланиш	147
Ш.Кахарова	
Ўқитувчи мулоқот ҳулқининг ижтимоий-лисоний хусусиятлари	151
Р.Абдуллаева	
Дунёнинг лисоний мақол манзарасида одамга эстетик баҳони ўрганиш муаммолари	155
Г.Мамаджанова	
Лингвокультуремаларнинг фрейм тақдимотлари параметрлари	159

ПЕДАГОГИКА

Т.Эгамбердиева	
Талабаларда интеллектуал маданиятни ривожлантиришнинг педагогик таҳлили ва талқини	164
Х.Ибраимов, К.Тоджибаева	
Бўлажак тарбиячи ва бошланғич синф ўқитувчиларида инклюзив компетентликни ривожлантириш ижтимоий зарурат сифатида	170

ИЛМИЙ АХБОРОТ

М.Ҳакимов, Ш.Умурзакова	
Озиқ-овқат микробиологияси ва биотехнологияси фанини ўқитишнинг назарий масалалари ва мустақил таълимни ташкил этишнинг шакли ва мазмуни.....	174
Н.Валиева	
Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузурида Дин ишлари бўйича қўмитанинг ташкил этилиши омиллари.....	179
М.Расулов	
Ўзбекистон тарихини ўрганишда маданий мерос объектларининг ўрни	182
Ф.Каримова	
Ўзбек халқ лирикасида олов аналогларининг бадиий вазифаси	186

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИ ҲУЗУРИДАГИ ДИН ИШЛАРИ
БЎЙИЧА ҚЎМИТАНИНГ ТАШКИЛ ЭТИЛИШИ ОМИЛЛАРИ

ФАКТОРЫ СОЗДАНИЯ КОМИТЕТА ПО ДЕЛАМ РЕЛИГИЙ ПРИ КАБИНЕТЕ
МИНИСТРОВ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН

FACTORS FOR ESTABLISHMENT OF THE COMMITTEE ON RELIGIOUS AFFAIRS UNDER
THE CABINET OF MINISTERS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

Валиева Нафиса Абдумажитовна¹

¹Валиева Нафиса Абдумажитовна

– Наманган давлат университети, катта ўқитувчи.

Аннотация

Мақолада Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Дин ишлари бўйича қўмита ташкил этилиши учун зарур омиллар ҳусусида маълумот берилади.

Аннотация

В статье представлена информация о факторах, необходимых для создания Комитета по делам религий при Кабинете Министров Республики Узбекистан

Annotation

This article provides information on the factors necessary for the establishment of the Committee on Religious Affairs under the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan.

Таянч сўз ва иборалар: дин, эътиқод, диний идора, қўмита, диний уюшма.

Ключевые слова и выражения: религия, вера, духовное управление, комитет, религиозное объединение.

Key words and expressions: religion, belief, religious office, committee, religious association.

Дунёда бирон бир халқ йўқки, у ёки бу динга эътиқод қилмаётган бўлса. Одамлар яшаб келаётган даврлардан бери дин ҳам яшаб келмоқда. Уламолар фикрича, дин Аллоҳ томонидан ўз пайғамбарлари орқали башарият оламига жорий этилажаги зарур бўлган илоҳий қонунлардир[1]. У азалдан инсоннинг аллоҳ билан алоқа қилиш эҳтиёжидир. Дунёвий нуқтаи назар бўйича эса, дин–ижтимоий-тарихий ҳодиса[2]. Кишилиқ жамияти тарихий тараққиётининг маълум босқичида пайдо бўлган ижтимоий онг шаклларида бири. Динлар ўз эътиқодчиларининг миллати, тили, ирқи, туғилган жойи, фуқаролиги каби хусусиятларни ҳисобга олмайди[3]. Динлар элатларнинг, кейинчалик эса миллатларнинг шаклланиш жараёнини акс эттирган ҳамда ўзлари пайдо бўлган ҳудудлардаги одамларнинг ўз миллатларига, давлатларига эътиқод қилишни ифодалган. Ўз ўрнида диннинг жамиятга ижтимоий, маънавий, руҳий таъсири беқиёс[4].

Мамлакатимизда динга нисбатан муносабатнинг тубдан ўзгартирилганлиги, хусусан, ислом дини кадриятларини тиклаш йўлида қилинган саъй-ҳаракатлар олиб

борилмоқда. Ўзбекистон давлати ўз фуқароларининг диний эътиқодларини ҳурмат қилади. Ҳозирги вазиятда илмий диншуносликнинг ғоявий ва амалий иш фаолиятини ҳисобга олганда, дин ва диндорларга Ўзбекистон давлатининг адолатли муносабати ўрнатилди. Бу ҳол диний ташкилотларнинг ҳозирги ижтимоий тузумга бўлган ҳолисона, дўстона муносабатларига объектив баҳо беришни талаб этади[5].

Буларнинг ҳаммаси давр талабидан ва келажакдаги масъулиятни ҳис этган ҳолда республикаимизда аҳоли диндорлиги даражасини аниқлаш, диндорлар ва диний уюшмаларнинг жамиятда тутган ўрнини тўғри талқин қилиш ҳамда дин билан давлат ўртасидаги умуминсонийлик тамойилларини тиклаш ва ҳоказолар дин ва диний муассасаларга доир муаммоларга бўлган ҳолисона ёндашишдир. Бу ёндашув кўпёқлама хусусиятга эга бўлиб, мустақил республикаимизнинг ички ва ташқи сиёсатида ҳам ўз аксини топмоқда. Мамлакатимиз Шарқ ва Ғарбдаги барча тинчликсевар давлатлар билан уларнинг ижтимоий тузуми, динга муносабатидан қатъи назар,

иқтисодий-ижтимоий, маданий алоқаларни кенг йўлга қўймоқда. Ижтимоий, сиёсий ҳаётда диний ташкилотлар фаоллигининг ортиб боришини демократик жараёнда улар ўрнининг мустақамланиши, деб қараш мумкин. Аввало диний ташкилотларни давлатдан ажратиш, уларнинг сиёсатдан узоқлашувига олиб келади; аммо бу ташкилотларнинг фаолияти муайян маънода сиёсий характерга эга бўлиб келган. Диний ташкилотларга хос ижтимоий, сиёсий фаоллигининг тобора ортаётганини эътиборга олиб, уни икки йўналишда – ижтимоий ҳаётда ва дунёқарашда шахснинг фаоллигини талабаларнинг ошириш талаб этилади. Диний ташкилотларнинг ижтимоий, сиёсий йўналишларда объектив воқеликка ошкора ва ижобий ёндашишлари кенгайиб бораётганлиги анъана тусига кириб бормоқда. Бунга республикамиз ҳаётига ҳозирги кунда диний ташкилот ва руҳонийларнинг ҳолисона муносабатлари, бераётган ижобий баҳолари жонли шоҳид бўла олади. Бунда айрим диний ташкилотларнинг ижтимоий-сиёсий фаолиятлари муайян аҳамиятга моликдир[6]. Шунинг учун ҳозирги даврда уларга нисбатан бўлган муносабатларда умуминсонийлик, демократик ҳолислик тамойиллари тикланмоқда. Динга эътиқод қилувчиларга шўролар давридагидек маъмурий-буйруқбозлик тазйиқи ўтказишдан воз кечилди[7].

Табиат ва жамиятдаги кузатилаётган ҳодисалар моҳиятига кўра ниҳоятда мураккабдир. Табиий ва ижтимоий-гуманитар фанларда буюк муваффақиятларга эришилган ҳозирги замонда ҳам ҳали билиб етилмаган сирли жараёнлар мавжуд. Табиат ва жамиятда ҳамма нарса ва ҳодисалар доим ўзгариб ва ривожланиб боради.

Фан ҳам доим ўзгариб ва ривожланиб борар экан, унда ҳали ечилмаган янги-янги жумбоқлар, муаммолар юзага келиб туради. Фаннинг ривожланиш йўли ҳам шундан иборатки, табиат ва жамият ҳақидаги билимлар тобора бойиб боради. Кузатилаётган ҳодисаларнинг моҳиятига янада чуқур кириб бораверади. Одамзод ақли табиатда кўп ажойиб-ғаройиб нарсаларни кашф этган, шу билан табиат сирларини ўрганиб боради. Бу жараён ҳозир интенсив тарзда давом этмоқда.

Юқоридаги омиллар диний масалани давлат даражасига кўтарди. Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1992 йил 7 март кунги 359-сонли “Ўзбекистон Республикасининг Вазирлар Маҳкамаси ҳузурида Дин ишлари бўйича комитет ташкил этиш тўғрисида”ги Фармойишига мувофиқ Дин ишлари бўйича кўмита ташкил этилди. Дин ишлари бўйича кўмитанинг фаолияти Вазирлар Маҳкамасининг 1992 йил 2 апрель кундаги 159-сонли “Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги дин ишлари бўйича кўмита фаолиятини ташкил этиш масалалари”даги Қароридан бошланган[8].

Вазирлар Маҳкамасининг 1995 йил 27 январь кунги 23-сонли Қарорига мувофиқ, Дин ишлари бўйича кўмита Низоми ва унинг тизимига қўшимча ва ўзгартишлар киритилган. Вазирлар Маҳкамасининг 2004 йил 23 апрель кунги 196-сонли Қарорига мувофиқ, Дин ишлари бўйича кўмита фаолиятини янада такомиллаштириш белгиланган[9].

Вазирлар Маҳкамасининг 2014 йил 20 январь кунги 10-сонли Қарорига мувофиқ Дин ишлари бўйича кўмитанинг диний мазмундаги материалларни тайёрлаш, олиб кириш ва тарқатиш соҳасидаги фаолиятини амалга ошириш тартибини такомиллаштириш чора-тадбирлари соҳасидаги ваколатлари белгиланган[10].

Айни пайтда, диндорлар ва диний ташкилотлар Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва қонунларида белгилаб қўйилган қуйидаги талабларга ҳам риоя қилишлари лозим:

- Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва қонунларига риоя этиш;
- диндан давлатга ва Конституцияга қарши тарғибот олиб бориш, миллатлараро адоват уйғотиш ва фуқаролараро тотувликни бузиш воситаси сифатида фойдаланмаслик;
- диний ташкилотларнинг давлат рўйхатидан ўтиши;
- диний ўқув юртларида диний фанларни ўқитаётган шахсларнинг диний таълим олган бўлишлари ва диний ташкилот раҳбарияти рухсати билангина ўқитиш ишларини олиб боришлари;
- диндорлардан мажбурий пул йиғими йиғмаслик ва тўловлар ундирмаслик;
- тақиқланган ғояларни, адабиётларни, кино, фото ва видео маҳсулотларини тарқатмаслик ва ишлаб чиқармаслик[11].

Ўзбекистон давлатида яна қуйидагилар тақиқланган:

-диний моҳиятдаги сиёсий партия ва жамоат ташкилотларини тузиш. Бу ҳақда Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 57-моддасида аниқ ифода этилган. Айни пайтда, республикада чет давлатларда тузилган диний партияларнинг бўлимлари тузилиши ҳам тақиқланади:

-террорчилик, наркобизнес ва уюшган жиноятчиликка қўмаклашадиган, шунингдек, бошқа ғаразли мақсадларни кўзловчи диний ташкилотлар, оқимлар ва секталарнинг фаолият кўрсатиши;

-диндорлар ва диний ташкилотларнинг давлат ҳокимияти ва бошқарув органларига тазйиқ ўтказиши;

-яширин диний фаолият билан шуғулланиш;

-давлат рўйхатидан ўтмаган диний ташкилотларнинг фаолият кўрсатиши;

-диний ташкилот хизматчиларининг ҳокимият вакиллик органлари депутатлигига номзод этиб рўйхатдан ўтиши. Қонуннинг юқорида қайд этилган қоидаларига амал қилмаган фуқаролар жиноий жавобгарликка тортиладилар. Диний ташкилотлар фаолияти эса тугатилади. Давлат ва диний ташкилотлар қонунга оғишмай амал қилсалар, жамиятда сиёсий барқарорлик мустаҳкам бўлади ва фуқаролар тотувлиги тўла қарор топади[12].

Адабиётлар:

1. Жўраев У., Саиджонов Е. Дунё динлари тарихи. –Т.,1998.
2. Васильев А. С. История религии Востока. М., 1998.
3. Яблоков И. Н. Основы религиоведения. М., 1998.
4. Мўминов А. Диншунослик. Т., 2004.
5. Мўминов А., Йўлдошхўжаев Ҳ., Раҳимжонов Б., Комилов М., Абдусатторов А., Орипов А. Диншунослик. –Т., 2004.
6. МДА М -152 №1. Раҳбарият(1992 йил). 1 -3 варақ.
7. МДА М -152 №1. Раҳбарият(1992 йил). 4 -6 варақ.
8. МДА М -152 №1. Раҳбарият(1992 йил). 8 -11 варақ.
9. МДА М -152 №1. Раҳбарият(1992 йил). 12 -13 варақ.
10. МДА М -152 №1. Раҳбарият(1992 йил). 14 варақ.
11. Абдусамедов А. Э. Динлар тарихи. –Т.: ЎзМУ, 2004.
12. Азимов А. Ислом ва ҳозирги замон. –Т, 1992.

(Тақризчи: М.Маматов – фалсафа фанлари доктори (Dsl))